

(наркотичного) сп'яніння;

- якщо виникає підозра щодо вчинення водієм та/або пасажиром транспортного засобу адміністративного або кримінального правопорушення;
- для участі водія в розгляді справи про адміністративне правопорушення (якщо це необхідно);
- у разі виникнення потреби в наданні допомоги іншим учасникам дорожнього руху;
- за потреби здійснення перевірки (порівняння) номерних знаків, інших номерів транспортного засобу (зокрема, серійного) з указаними в реєстраційних документах;
- коли знаходження патрульного біля автотранспортного засобу перешкоджає правилам дорожнього руху або існує загроза його особистої безпеки.

Обов'язково, для спілкування із водієм, який вийшов із транспортно-го засобу, необхідно покинути проїжджу частину.

Покайчук Віталій Ярославович

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СИСТЕМА СИЛ ОХОРОНИ ПОРЯДКУ ЯК ГАРАНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Загострення проблеми забезпечення національної безпеки України в її основних сферах зумовлено появою нових і збільшенням рівня традиційних зовнішніх загроз національним інтересам, корупція, правовий нігілізм, організована злочинність, незаконна міграція, соціально-економічна та політична нестабільність, протистояння різних гілок влади. Саме ці загрози найбільш деструктивно впливають на національну безпеку. Їх нейтралізація згідно з чинним законодавством покладається переважно на сили охорони правопорядку. Водночас їх діяльність регулюється законодавчими актами, які неповно враховують специфіку умов надзвичайних ситуацій певної генези. Це обумовлено, насамперед, відсутністю належного науково-методичного забезпечення такої діяльності, недостатньою організацією та координацією наукових досліджень у правоохоронній сфері, несформованістю відповідної галузі науки та її системного функціонування, яка передбачає міждисциплінарну інтеграцію окремих напрямків у систему наук з проблем національної безпеки.

На тлі посилення загроз і зростання нестабільності у світі постають нові виклики міжнародній безпеці у сировинній, енергетичній, фінансовій, інформаційній, екологічній і продовольчій сферах. А такі загрози, як поширення зброї масового ураження, міжнародний тероризм, транснаціональна організована злочинність, нелегальна міграція, піратство, ескалація міждержавних і громадянських конфліктів, стають дедалі інтенсивнішими, охоплюють нові регіони і держави. Зростають регіональні загрози міжнародній безпеці, які за своїми негативними наслідками можуть мати потенціал глобального масштабу.

Спостерігається небезпечна тенденція перегляду національних кордонів поза нормами міжнародного права. Різновекторні геополітичні впливи на Україну в умовах неефективності гарантій її безпеки, «заморожених» конфліктів поблизу її кордонів, а також критична зовнішня залежність національної економіки обумовлюють уразливість держави, послаблюють її роль на міжнародній арені та виштовхують на периферію світової політики, у «сіру зону безпеки».

Не менш нагальними залишаються внутрішні виклики національній безпеці.

Консервація неефективної пострадянської суспільної системи, насамперед державної влади, викривлення демократичних процедур, що штучно стримують процеси кадрового оновлення державних органів, обумовлюють слабкість, а подеколи і неспроможність держави виконувати її функції, передусім у сфері захисту прав і свобод людини й громадянина, зростаючу недовіру до держави з боку суспільства.

Ці фактори разом із незадовільним станом системи забезпечення національної безпеки перешкоджають розв'язанню нагальних проблем суспільного розвитку, породжують політичну радикалізацію, призводять до зростання екстремістських настроїв і рухів, що у стратегічній перспективі може створити реальну загрозу національному суверенітету і територіальній цілісності України.

На наш погляд, для України питання забезпечення національної безпеки постають особливо гостро, що пояснюється потребою створення сприятливих умов для подальшого розвитку українського суспільства та держави; перебігом перманентної фінансової економічної кризи; порушенням прав і свобод людини і громадянина в державі та за її межами; зростанням рівня організованої злочинності та корупції; поширенням загрози тероризму, неконтрольованого розповсюдження зброї і вибухових речовин, наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; загрозливим станом довкілля; погіршенням демографічної ситуації; появою нових видів злочинів (кібертероризм, екстремізм, неофашизм, легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та ін.).

Обов'язковою передумовою належного захисту національних інтересів і протидії названим загрозам є створення та ефективне функціонування систе-

ми забезпечення національної безпеки.

Аксіомою, на наш погляд, є і те, що у цій системі провідну роль відіграють сили охорони правопорядку.

Аналізуючи дослідження даної сфери, слід погодитися з думкою В.І. Лазутко, що нині немає єдиної позиції щодо визначення суб'єктів службово-бойової діяльності (виду правоохоронної діяльності, для якої характерне забезпечення внутрішньої безпеки держави, що полягає у виконанні правоохоронних завдань через їх службову діяльність (правоохоронними методами), а у разі загострення оперативної обстановки й військовими методами [1, с. 267]) та належності окремих структур і підрозділів правоохоронних органів до категорії «сили охорони правопорядку» [2, с. 357].

При визначенні сил охорони правопорядку автори наводять доволі детальний і точний перелік суб'єктів службово-бойової діяльності. До останніх відносяться такі структури: Міністерство внутрішніх справ України (Національна поліція України, Національна гвардія України, Державна прикордонна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Державна міграційна служба України); Служба безпеки України; Військова служба правопорядку у Збройних Силах України; Управління державної охорони України.

Слід погодитися з позицією В.І. Лазутко, що зазначений перелік не є вичерпним, більш того, некоректно при визначенні сил охорони правопорядку вказувати конкретні підрозділи правоохоронних органів, адже зазначені військові формування мають у своєму складі значно більший перелік підрозділів, що здатні виконувати завдання в особливих умовах та при виникненні надзвичайних обставин [2, с. 359].

Резюмуючи зазначене вище, виникає запитання: «Яким чином перелічені вище суб'єкти службово-бойової діяльності співпрацюють, координують свою діяльність, взаємодіють і взагалі виконують службово-бойові завдання?». Відповіддю може слугувати невтішна практика виконання таких завдань, незлагодженість дій під час їх виконання, дублювання функцій структурними підрозділами навіть у середині одного відомства (не кажучи про міжвідомчу координацію), небажання співпраці та обміну оперативною інформацією на різних рівнях і, як наслідок, – численні втрати особового складу у ході проведення спеціальних операцій.

У зв'язку з цим актуалізується питання створення державної системи сил охорони правопорядку, яка би на національному рівні забезпечила координацію діяльності сил охорони правопорядку, взаємодію суб'єктів, зняла актуальність якості їх всебічного забезпечення тощо.

Для успішної боротьби з виникненням, попередженням виникнення та подоланням наслідків надзвичайних ситуацій у їх генезі необхідна цілеспрямована державна політика та створення основного інструменту її реалізації – системи сил охорони правопорядку.

Реалізація такої державної політики у сфері національної безпеки

здійснюється на основі та через відповідні нормативно-правові акти, нормативні документи, виконання державних, регіональних, науково-технічних цільових програм, планів розвитку.

Як підтверджує практика службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку, як на рівні центральних органів виконавчої влади, так і на рівні територіальних підрозділів існують свої відомчі та структурні підходи до вирішення завдань; тактика застосування сил та засобів, покликаних на попередження, припинення і локалізацію надзвичайних ситуацій у їх генезі.

Це призводить до неузгодженості дій центральних органів виконавчої влади, їх територіальних управлінь та структурних підрозділів цих управлінь у частині виконання покладених на них завдань та у цілому – до зниження ефективності роботи із забезпечення державної безпеки України.

Тому створення і функціонування державної системи сил охорони правопорядку забезпечить координацію та злагодженість дій центральних органів виконавчої влади, їх територіальних управлінь з виконання перелічених завдань.

На нашу думку, державну систему сил охорони правопорядку слід визначити як сукупність органів управління, сил і засобів центральних та місцевих органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, які забезпечують реалізацію державної політики у сфері забезпечення національної безпеки, яка би на національному рівні забезпечила реалізацію державної політики у сфері національної безпеки у мирний час та в особливий період.

Державна система сил охорони правопорядку повинна складатися з постійно діючих функціональних і територіальних підсистем та їх ланок.

1. Шмаков О.М. Словник офіцера внутрішніх військ з воєнно-наукових питань / Шмаков О.М. – Х.: Військовий ін-т ВВ МВС України, 2005. – 362 с.

2. Лазутко В.І. Сили охорони правопорядку: проблемні питання визначення та характеристики /В.І. Лазутко// Форум права. – 2012. – № 3. – С. 357-363.